

ÎNFIRIPAREA UNEI COMUNITĂȚI BAPTISTE ÎNTR-UN SAT TRANSILVĂNEAN – NEGRILEȘTI (JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD). STUDIU DE CAZ

Gheorghe Colcer*

Abstract. *This article aims to present the beginning, integration and evolution of the baptist movement in the village Negrileşti, Bistrița-Năsăud county. The integration and evolution of baptists passed through different stages defined by rejection-acceptance, acceptance-rejection alternation. Zadic Ioan, the initiator of this movement, together with its continuationists, Duncă Gavril and Costea Simion, left their mark on a major part of Transylvania's baptist movement. The devotion, courage and their implication stimulated baptist's development process. Negrileşti remains a reference point for the baptist believers in Romania, as well as a strong confessional baptist centre in Transylvania. At the same time, the baptist believers' persecution history in this area cannot be neglected. The social life of baptist believers' and habitants of Bistrița-Năsăud county was strongly influenced by fear. The origin of this fears, as well as the problem of persecution, can be found in the report State-Church tandem and in the unavoidable errors brought by such a partnership. What is even worse is the total arbitrary mode of keeping the constitutional laws of citizens regarding religious aspects. On the strength of what was understood by Romanian spirit or Romanian origin, the state Constitution's regulations were ignored. Moreover, the major Church was becoming the ultimate decisional court of state's social and political life. It was not only about isolated cases of overzealous priests with fundamentalist or extremist views, nor cases of unreasonable servilism towards the Church, coming from employees serving the State; it was about a generalised mentality developing across the countrymen's households, reaching even the Parliament and the Romanian Government. In this extremely difficult context, caught between the personal ambitions of the orthodox and greco-catholic priests, as well as their impetuous desire to stop the baptist development in Negrileşti, the believers succeeded in a remarkable way to institutionally self-organize, to build their own house of prayer, to self-finance, to be socially involved and to contribute to the baptist belief development in Transylvania.*

Keywords: Church, baptists, Negrileşti, authorities, priests, persecution, baptist faith.

Evoluția baptiștilor în Negrileşti a trecut prin diverse etape caracterizate de alternanța respingere-acceptare, acceptare-respingere. Promotorul mișcării, Zadic Ioan, împreună cu continuatorii Dunca Gavril și Costea Simion, și-au pus amprenta pe o mare parte a mișcării baptiste din Transilvania. Devotamentul, curajul și implicarea acestora a dinamizat procesul de dezvoltare a baptismului. Negrileştiul rămânând un punct de referință pentru baptiștii din România, precum și un puternic centru confesional baptist în Transilvania.

* Drd., Institutul de Istorie „G. Barițiu” Cluj-Napoca; gcolcer@yahoo.com

În același timp nu poate fi trecută cu vederea istoria persecuției baptiștilor din această zonă. Teama de celălalt și-a pus amprenta pe viața socială a baptiștilor, dar și a celorlalți locuitori din zona Năsăud-Bistrița. Din perspectiva Bisericii Baptiste tandemul Stat-Biserică și erorile parcă inevitabile aduse de un astfel de parteneriat a fost nefast pentru evoluția baptismului în România. Și mai grav este modul total arbitrar în care se respectau sau nu se respectau drepturile constituționale ale cetățenilor în ce privește libertatea religioasă. În virtutea a ceea ce se înțelegea prin românism sau românitate, au fost ignorate inclusiv prevederile Constituției țării. Mai mult, Biserica majoritară devenea forul ultim de decizie în viața socială și politică a țării. Nu era vorba doar de cazuri izolate de exces de zel din partea unor preoți cu vederi fundamentaliste sau extremiste și nici de cazuri de servilism exagerat față de Biserică din partea unor funcționari aflați în slujba Statutului, ci de o mentalitate oarecum generalizată care traversa drumul din gospodăria țaranului român până în parlamentul sau guvernul României.

Reprezentativitatea bisericii baptiste din Negriștești este evidențiată de evoluția acesteia și de spiritul misionar a celor convertiți. Bazele acesteia sunt puse în data de 24 august 1920, în urma oficierei unui botez cu șase persoane, printre acestea aflându-se Gavril Dunca, o figură marcantă a baptismului din Transilvania.

Avatarurile credinței baptiste în Negriștești sunt legate de contribuția lui Zadic Ioan, care în anul 1919 s-a întors din America aducând cu sine câteva *Biblii*, *Noul Testament* în 10 exemplare și *Cântările Sionului* în 6 exemplare¹. Primii convertiți au fost membrii familiei sale și rudele apropiate². Clapa Iosif din Negriștești, în vârstă de 84 ani, nepotul lui Zadic Ioan, relatează că în urma revenirii în țară a bunicului său părinții lui s-au convertit la baptism³. Susține că, în urma convertirii, autoritățile locale, jandarmeria și primăria, le-au creat diverse probleme fiind acompaniate de Biserica ortodoxă. Baptiștii din Negriștești s-au aflat în mijlocul unui foc încrucișat, fiind ținta autorităților, a preotului ortodox Nicolae Țăgean, care ocupa funcția de deputat în Casa Țării cu grad de maior, și a preotului greco-catolic, Petru Viman, acesta dovedindu-se a fi un vehement oponent⁴. În acest context, statutul lui Zadic Ioan în relația cu autoritățile a fost acela de „protejat”

¹ În primele decenii ale secolului XX, situația economică dificilă i-a determinat pe mulți români să plece la muncă în America. Zadic Ioan a fost plecat pentru o perioadă de 5 ani. În acest răstimp a interacționat cu baptiști din America și s-a convertit. Deși era analfabet, după convertire, la vârsta de 54 de ani, a învățat să citească.

² Arhiva Bisericii Creștine Baptiste din Negriștești (infra: ABCPN), dosar Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negriștești, nepaginat.

³ Clapa Iosif s-a convertit în anul 1953 și a fost botezat de Costea Simion.

⁴ Clapa Iosif, născut în 9 martie 1932, interviu realizat de pastorul Gheorghe Clapa, Negriștești, 4 august 2013.

Printre zvonurile false lansate la adresa baptiștilor, era acela că atunci când un pocăit (baptist) este dus la groapă are pus pe el un șarpe mare. Pe fondul acestui zvon, cu ocazia unei înmormântări a fost oprit cortegiul funerar, iar câteva persoane au ridicat capacul sicriului pentru a se asigura de existența șarpelui. Cele relatate de Clapa Iosif sunt informații primite de la bunici și părinți și confirmate și de alte persoane din interiorul sau din afara bisericii baptiste.

deoarece deținea un certificat de membru al bisericii baptiste din Detroit SUA⁵. Totuși, după constituirea grupului de creștini baptiști, autoritățile locale au exercitat presiuni, dorind expulzarea din localitate a acestuia împreună cu familia⁶.

Informații utile ne sunt oferite cu generozitate de rapoartele elaborate de către cei doi preoți. În cuprinsul acestora se regăsesc date statistice și detalii despre activitatea diverselor confesiuni minoritare. Aceste rapoarte erau solicitate de forurile superioare, în fiecare an, fiind elaborate în trei exemplare, unul pentru arhiva bisericii, iar celelalte două pentru protopopiat. Exactitatea datelor, precum și respectarea termenelor de predare erau obiective principale, astfel că pentru respectarea acestora un revizor eparhial verifica fiecare preot dacă respectă ordinele ierarhilor⁷.

Informațiile furnizate de preotul ortodox și cele furnizate de istoricul Bisericii Baptiste din Negrilești sunt în deplin acord. Despre prezența baptiștilor preotul preciza:

„Această credință baptistă a ajuns în localitate prin intermediul lui Ioan Zadic, întors din America în anul 1917⁸. Primii convertiți au fost cele trei fete ale acestuia cu soții lor, sora și cumnatul lui Zadic Ioan. Numărul aderenților confesiunii baptiste a crescut an de an, însă cei care și-au schimbat confesiunea sunt oameni cu un profil moral îndoielnic și fără pregătire școlară.”⁹

În anul 1926 situația culturală, socială și religioasă a Negrileștiului este evidențiată de datele statistice, din care aflăm că din 209 familii, cu 283 bărbați și 278 femei, în total 561, numărul analfabeților era de 407 persoane, 168 de bărbați și 239 femei. Din 274 de copii, 100 beneficiau de instrucție școlară. Biblioteca parohială conținea 142 de volume, iar în cursul anului 1926, 32 de persoane au împrumutat cărți pentru a citi. La acea dată meseriașii erau puțini: 1 tâmplar, 1 fierar, 10 lemnari, 3 tinichigii¹⁰. Parte a vieții de zi cu zi erau cele 5 cârciumi, proprietari fiind 4 evrei și un ortodox. Numărul aderenților confesiunii ortodoxe se ridica la 835 de persoane, cei ai confesiunii greco-catolice la 812 persoane, reformați 4, evrei 48, baptiști 72, dintre aceștia 29 au trecut de la Biserica Ortodoxă și 48 de la Biserica Greco-Catolică¹¹. Un an mai târziu, numărul baptiștilor a ajuns la 87 de persoane deservite de 4 predicatori¹².

⁵ În perioada în care Ardealul de Nord a fost cedat Ungariei, baptiștii din Negrilești susțin că au întâmpinat foarte multe greutăți în relația cu autoritățile, iar în perioada comunistă, deși nu erau agreeți, copiii baptiștilor care au studiat erau apreciați ca muncitori bine calificați și cinstiți.

⁶ ABCBN, dosar Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negrilești, nepaginat.

⁷ Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale (infra: SJAN Bistrița-Năsăud), Fond Oficiul Parohial Ortodox Român Negrilești, dosar nr.14/1921-1946, p. 16.

⁸ În istoricul bisericii baptiste din Negrilești este menționată reîntoarcerea lui Zadic Ioan din SUA în anul 1919, iar în raportul preotului Nicolae Țăgean este menționat anul 1917. Desigur, diferența este nesemnificativă și pentru că nu schimbă sau influențează în vreun fel demersul istoric.

⁹ SJAN Bistrița-Năsăud, Fond Oficiul Parohial Ortodox Român Negrilești, dosar nr. 6/1920-1944, f. 35.

¹⁰ *Ibidem*, dosar nr.14/1921-1946, p. 16.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, dosar nr. 6/1920-1944, p. 16.

Prezența bapțiștilor în Negrilești a fost dezbătută în cadrul ședinței ordinare a adunării parohiale ortodoxe din 16 ianuarie 1927. Prezidiul a fost format din: președinte Nicolae Țăgean, notar Rus Vasile, membrii Simion Georgiu și Ioan Borlean. În deschiderea ședinței s-a precizat: „Poporul este atacat de două boli grele, indiferența față de religie, și pocăiții. Acestea rod cu putere înspăimântătoare rădăcina poporului din Negrilești nimicindu-l sufletește și material. În acest fel iese la iveală starea deplorabilă în care se află biserica ortodoxă.”¹³

Anul 1928 vine cu noi provocări pentru spațiul confesional din Negrilești. De această dată, trecerile de la confesiunile ortodoxă și greco-catolică la cea bapțiștă s-au accelerat pe fondul tensiunilor dintre preoții celor două confesiuni majoritare¹⁴. În acest context tensionat se convertesc peste 80 de săteni, uneori schimbarea confesiunii având loc zilnic¹⁵. În acest context, al unei lupte interconfesionale aprige, pentru că numărul bapțiștilor a crescut considerabil și s-au extins în localitățile Dumbrăveni¹⁶, (jud. B.-N.), și Breaza, localități în care aceștia nu fuseseră până atunci prezenți, preotul Nicolae Țăgean considera că se impun măsuri urgente pentru oprirea acestui pericol de extinderea „sectei”¹⁷, opinând: „Mai bine ne unim forțele și luptăm împotriva pericolului ce îl reprezintă baptismul, această boală care în scurt timp va pune stăpânire pe toate localitățile. Totuși, starea de concubinaj a d-lui Viman contribuie la depărtarea poporului de biserică.”¹⁸

Apariția în Negrilești a mișcării Oastea Domnului¹⁹, în anul 1929, a fost privită de Biserica Ortodoxă ca o oportunitate prin care puteau fi contrabalansate acțiunile Bisericii Bapțiște²⁰. Cu toate acestea, un an mai târziu reprezentanții Oastei Domnului reclamau lipsa de implicare a preotului Nicolae Țăgean în

¹³ *Ibidem*, dosar nr. 5/1921-1946, f. 27.

¹⁴ Tensiunile dintre cei doi preoți s-au amplificat când preotul Nicolae Țăgean l-a acuzat pe preotul Petru Viman că i-a distrus via și i-a dărâmat o anexă a casei. În urma acestor incidente, Nicolae Țăgean a deschis două procese împotriva lui Petru Viman, fiind foarte sigur că le va câștiga. Cei doi preoți și-au administrat reciproc lovituri cu bâta în centrul localității. SJAN Bistrița-Năsăud, Fond Oficiul Parohial Ortodox Român Negrilești, dosar nr. 6/1920-1944, f. 38.

¹⁵ În data de 22.05.1928, șase familii au trecut de la confesiunea ortodoxă la cea bapțiștă.

¹⁶ În localitatea Dumbrăveni au fost botezate 20 de persoane, cinci dintre acestea fiind din Negrilești. SJAN Bistrița-Năsăud, Fond Oficiul Parohial Ortodox Român Negrilești, dosar nr. 6/1920-1944, p. 40.

¹⁷ *Ibidem*, p. 38.

¹⁸ *Ibidem*. Din plângerile lui Nicolae Țăgean trimise protopopiatului Dej, reiese că încă din anul 1925 existau animozități între acesta și Petru Viman. Învățătoarea care aparținea confesiunii ortodoxe nu a fost acceptată în învățământ pentru că nu era greco-catolică. Mai mult, preotul considera că are cea mai dificilă parohie, deoarece lupta confesională nu poate fi descrisă în cuvinte, pentru că uniții fac tot ce le stă în putință pentru a-i atrage pe ortodocși la confesiunea lor, ba mai mult au dorit și scoaterea preotului ortodox din această parohie. Preotul se vede în imposibilitatea de a rezolva această problemă, deoarece dacă spune ceva vreunui enoriaș, aceștia se supără și trec ori la uniți ori la pocăiți. *Ibidem*, dosar nr. 5/1921-1946, p. 15.

¹⁹ Oastea Domnului s-a afirmat ca o mișcare de reformă în interiorul Bisericii Ortodoxe.

²⁰ SJAN Bistrița-Năsăud, Fond Oficiul Parohial Ortodox Român Negrilești, dosar nr. 6/1920-1944, p. 44.

procesul de dezvoltare a mișcării²¹. Pentru a se apăra, acesta, împreună cu Vasile Dan, Vasile Manța și Ion Mureșan, susțineau că s-au implicat prin organizarea de studii biblice cu credincioșii, folosind *Biblia* precum și alte cărți religioase, iar predicile au constituit un mijloc prin care a fost modelată mintea ascultătorului. Toate aceste demersuri, precum și participarea la slujbele religioase ale aderenților acestei mișcări au avut drept scop protejarea lor de preceptele baptismului²².

Același preot considera că trecerile de la o confesiune la alta nu erau realizate în condițiile impuse de Legea cultelor, astfel că la 9 martie 1931 s-a adresat Oficiului stării civile, pentru că în decursul anilor 1929-1931 s-au înregistrat treceri de la ortodocși și greco-catolici, fără a primi actele care să certifice aceste treceri²³.

Climatul tensionat se menține, astfel că în anul 1930 disputele confesionale par fără sfârșit. Acestea se derulau, pe de o parte, între ortodocși și greco-catolici, iar pe de altă parte, între ortodocși, greco-catolici, autorități locale și bapțiști²⁴. Drept urmare al acestui efort comun și susținut de combatere și stopare a mișcării baptiste, preotul ortodox a precizat:

„M-am adresat autorităților în repetate rânduri pentru a-i opri pe acești descreierați, dar nu s-a făcut nimic. Mai mult, bapțiștii doresc să-și construiască casă de rugăciune și unii dintre enoriașii mei le oferă ajutor. Apelez la luarea de măsuri pentru a se opri acest curent distructiv pentru biserică și neam.”²⁵

Plângerile acestuia expediate autorităților s-au referit la diverse teme ce vizau relația confesiunii ortodoxe cu cea baptistă. Una dintre solicitările adresate postului de jandarmi viza interzicerea oficierei unui botez²⁶, iar un denunț trimis prim-pretorului relata un incident în care cetățeană Floarea Rus a fost abordată de câțiva bapțiști care au proferat insulte la adresa icoanelor și a crucii, afirmând inutilitatea frecventării unei biserici unde săruți lemnul și fierul din mâna preoților. Prin această abordare agresivă, persoana în cauză a fost umilită public și a plâns²⁷.

Un alt incident semnalat prim-pretorului, surprindea un eveniment petrecut în familia Ambrosie Sabo, al cărei copil în vârstă de un an și patru luni a decedat. Se

²¹ Între reprezentanții Oastei Domnului și a Bisericii Ortodoxe existau anumite animozități. Aderenții mișcării Oastei Domnului erau acuzați de Nicolae Țăgean că au afinități cu bapțiștii. Reprezentanții Oastei Domnului precizau că preotul nu s-a implicat în susținerea acestei mișcări, ba mai mult, a folosit-o pentru a-i contracara pe bapțiști și pe greco-catolici.

²² SJAN Bistrița-Năsăud, Fond Oficiul Parohial Ortodox Român Negrileşti, dosar nr. 6/1920-1944, pp. 65-67.

²³ *Ibidem*, p. 93.

²⁴ Trecerea a peste 10 familii la confesiunea baptistă, în anul 1930, l-a determinat pe preotul ortodox să opineze că vina aparține în exclusivitate preotului greco-catolic, deoarece viața și faptele acestuia nu corespund statutului de preot. Pentru a-și susține punctul de vedere a prezentat câteva fapte ce îl incriminau pe preotul greco-catolic: „se află în concubinaj cu nașa de botez și cununie, are pe rol un proces cu morarul, este violent, imoral, astfel că viața acestuia este un argument în favoarea bapțiștilor.” *Ibidem*, dosar nr. 5/1921-1946, p. 55.

²⁵ *Ibidem*, dosar nr. 6/1920-1944, p. 40.

²⁶ *Ibidem*, p. 42.

²⁷ *Ibidem*, p. 41.

reclama încălcarea dispozițiilor legale privind oficierea slujbei de înmormântare de către Biserica baptistă, deoarece părinții copilului au trecut la confesiunea baptistă fără a respecta dispozițiile legii. Slujba de înmormântare a fost oficiată de Gheorghe Precup și Simion Costea, care, în opinia preotului, se fac vinovați de încălcarea legii²⁸.

În repetatele plângeri ale preotului, Dunca Gavril și Costea Simion erau prezentați ca figuri marcante ale mișcării baptiste din Negriștea și Transilvania, fiind secondați de Ilisie Pantelimon Rus. Aceștia, în optica preotului, erau: „niște lupi sfâșietori care umblă răcnind ziua și noaptea din casă în casă ademenind cu învățăturile lor otrăvitoare pe cei slabi în credință”²⁹.

Trecerile de la cele două confesiuni majoritare au continuat și în decursul anului 1933, înregistrându-se 43 de treceri de la ortodocși și 81 de la greco-catolici, numărul bapțiștilor ajungând la peste 221 de persoane³⁰, în timp ce Oastea Domnului înregistra 114 aderenți. Aceste treceri masive l-au determinat pe Nicolae Țăgean să-și schimbe poziția din suținător, promotor și protector al Oastei Domnului, cu cea de oponent, deoarece, în opinia acestuia, această mișcare îi imită pe bapțiști în toate activitățile lor, ba mai mult, oficiază cu ei slujbe religioase comune. Chiar și limbajul le este asemănător pentru că se salută cu: *rămâneți cu pacea Domnului* sau *fie Domnul Isus lăudat*. În cele din urmă era de părere că cele două mișcări religioase constituie o problemă³¹.

Vizibil marcat de rezultatele slabe ale repetatelor demersuri de stopare a evoluției bapțiștilor în Negriștea, a solicitat consiliului eparhial să se adreseze Ministerului Cultelor cu rugămintea de a dispune închiderea Bisericii baptiste, considerând că doar în acest fel se poate opri această cangrenă periculoasă³².

Evoluția numerică a bapțiștilor din această localitate a impus construirea unei case de rugăciune. Acest proiect a fost agreat de primarul Podea Ioan și notarul Nagy Gheorghe, care au eliberat autorizația de construcție, astfel că în data de 4 mai 1930 s-a pus temelia bisericii, iar în data de 22 iunie 1930 construcția a fost finalizată³³. Clapa Iosif susține că la construirea casei de rugăciune au participat și consăteni care nu aparțineau confesiunii baptiste, astfel că în două luni de zile lucrările au fost încheiate³⁴. Pentru construcția casei de rugăciune, bapțiștii au solicitat Ocolului silvic aprobare pentru material lemnos. În ședința din 20 februarie

²⁸ *Ibidem*, p. 43.

²⁹ *Ibidem*, dosar nr. 6/1920-1944, p. 40.

³⁰ *Ibidem*, p. 110.

³¹ *Ibidem*, dosar nr. 6/1920-1944, p. 112. Convocarea protopopiatului ortodox român din Dej nr.363/1934, trimisă preoților pentru ședința ordinară anuală, preciza: „se va discuta problema Oastei Domnului, iar predica rostită de preotul Ioan Danciu jr. va consta în combaterea rătăcirii sectare”. *Ibidem*, dosar nr.13/1925-1942, p. 5.

³² *Ibidem*, dosar nr. 6/1920-1944, p. 151.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Clapa Iosif, născut în 9 martie 1932, Interviu realizat de pastorul Gheorghe Clapa, Negriștea 4 august 2013.

1929, Ocolul silvic a aprobat cererile. Bapțiștii care au solicitat material lemnos au fost: Costea Dumitru, 10 fire, Șogorean Ștefan, 10 fire, Costea Grigore, 6 fire, Zadic Ioan, 10 fire, Costan Mureșan, 6 fire, Nicolae Câmpean, 16 fire, Georgiu Dumitru, 10 fire, Podea Simion, 5 fire, Podea Dumitru, 4 fire, Clapa Gavrilă, Zadic Irimie și Rus Nicolae³⁵.

Această disponibilitate a autorităților locale a stăruit vigilența preotului Nicolae Țăgean, care credea că aceștia nu aveau nevoie de material lemnos, scopul solicitării fiind de fapt construirea locașului de cult. Mai mult, considera că finalizarea acestor lucrări va dăuna bisericii ortodoxe. Prin plângerea nr. 48/23 feb. 1929, preotul solicita șefului Ocolului silvic să respingă aceste cereri, respingerea fiind benefică Bisericii și neamului³⁶.

Decizia Ministerului Cultelor, nr. 26208/1938 a fost una care limita drastic viața religioasă a confesiunilor minoritare. Pe fondul acestor limitări, s-a înregistrat o stare de acalmie în spațiul confesional al Negrileștiului, pentru că „sectele” au înregistrat o descreștere numerică și nu s-au mai înregistrat treceri de la o confesiune la alta, iar Oastea Domnului, deși avea propriul statut de funcționare, își desfășura activitatea în cadrul Bisericii Ortodoxe³⁷.

Ca urmare a dispozițiilor Ministerului Cultelor din anii 1937-1938, primarul împreună cu notarul și șeful postului de jandarmi i-au chemat pe bapțiști la post anunțându-i că biserica trebuie închisă, deoarece nu sunt îndeplinite condițiile impuse de cele două decizii. În consecință, au fost nevoiți să elibereze localul de bunurile existente și să le depoziteze în alt loc, pentru ca aceasta să fie sigilată. Totodată li s-a interzis orice fel de manifestare religioasă privată sau publică, întruniri în familii, spații publice, pe câmp sau în altă parte. Nerespectarea acestor interdicții ducea la amenințări cu tribunalul militar și închisoarea³⁸. În urma mai multor demersuri, în data de 6 aprilie 1939 biserica a fost deschisă, la sărbătoarea Învierii din data de 7 aprilie³⁹.

Repetatele abuzuri reclamate de bapțiștii din Negrilești au determinat intervenția Uniunii baptiste pe lângă Ministerul Cultelor, Direcția Cultelor Străine, cu o plângere îndreptată împotriva preotului greco-catolic Petru Viman, acesta fiind acuzat de persecuție religioasă împotriva bapțiștilor⁴⁰. Presiunile împotriva

³⁵ SJAN Bistrița-Năsăud, Fond Oficiul Parohial Ortodox Român Negrilești, dosar nr. 6/1920-1944, p. 45.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*, dosar nr. 5/1921-1946, p. 80. În anul 1939 bapțiștii au fost reclamați autorităților că nu s-au conformat deciziilor ministeriale nr. 26208/1938 și nr. 31999/1939, continuând să facă propagandă, atât individual, cât și public. Pentru a se adresa tinerilor și a-i determina să adere la confesiunea baptistă, se organizau diferite întâlniri unde se foloseau diverse materiale cu conținut confesional baptist, *ibidem*, dosar nr. 12/1929-1945, p. 22.

³⁸ În timp ce notarul sigila biserica, Simion Costea l-a întrebat: cum poți să faci așa ceva? Notarul a răspuns: „Eu mă înfior când fac lucrul acesta, dar nu am ce să fac. Ca să trăiesc eu, te omor pe dumneata.” ABCBN, dosar, Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negrilești, nepaginat.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Arhiva Uniunii Bisericilor Creștine Baptiste din România (infra: AUBCBR), vol. III, dosar nr. 16/1922, nepaginat.

celor care solicitau botezul erau mari, fiind urmăriți, amenințați, intimidați și chiar bătuți⁴¹. Pedepsele corporale erau aplicate bapțiștilor fie pe stradă, fie la câmp⁴².

Incidentul cel mai grav reclamat de bapțiștii s-a derulat în data de 8 ianuarie 1922, când Simion Costea, în vârstă de 18 ani, a fost chemat la postul de jandarmi, unde a fost lovit până la leșin de jandarmi și preotul greco-catolic Tanasie Jurei din localitatea Strâmbu-Boiereni. La acest eveniment a asistat și Petru Viman fără a interveni. În urma acestor lovituri, Simion Costea a rămas imobilizat la pat timp de trei săptămâni, cu o plagă deschisă la piciorul stâng, în zona genunchiului, care nici după cinci luni de la incident nu se vindecase. În afara violenței corporale aplicate, Simion Costea a fost amendat cu suma de 3000 de lei⁴³.

Bapțiștii din Negrilești susțineau că acuzele formulate împotriva preotului Petru Viman și a autorităților pot fi confirmate de martori. Aceștia solicitau respectarea drepturilor garantate de ordinul nr. 2143/1922⁴⁴. Prin intermediul lui Chifor Horța și Zadic Ioan s-au adresat justiției în vederea soluționării situației de

⁴¹ ABCBN, dosar, Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negrilești, nepaginat. Într-o duminică, în timpul slujbei oficiate în casa lui Podea Costan au intervenit jandarmii și l-au escortat pe Dunca Gavril la post, unde l-au lovit cu *Noul Testament* peste cap. Cu ocazia botezului din 14 mai 1921, Nicolae Pop din localitatea Gârbăul Clujului, cel ce a oficiat botezul, când a sosit în Negrilești a fost escortat la postul de jandarmi, cu greu fiindu-i permis să rămână peste noapte în localitate, iar a doua zi dimineața i s-a impus să părăsească localitatea. În aceste condiții, botezul a fost oficiat în cursul nopții. Printre cei botezați s-a aflat și Simion Costea, unul dintre cei mai reprezentativi bapțiști din regiunea respectivă. Acesta a fost persecutat și de propriii părinți pentru că a îmbrățișat credința bapțistă. Cu ocazia înmormântării lui Mihai Petru, cei care au venit din alte localități pentru a participa la înmormântare au fost arestați de jandarmi, iar după ce slujba de înmormântare s-a încheiat au fost eliberați și obligați să părăsească localitatea imediat. Deseori jandarmii erau prezenți la biserică și permiteau accesul la slujbă doar celor botezați. Aderenții confesiunii bapțiste din Negrilești erau reclamați autorităților regionale, astfel că au fost escortați în grupuri la Pretura Dej, la Legiunea de Jandarmi și Prefectură. Într-o astfel de situație 35 de persoane au fost escortate, iar în urma altei reclamații 50 de persoane printre care femei cu copii mici în brațe. De asemenea, Dunca Gavrilă a fost escortat de jandarmi la Tribunalul Militar Cluj, dar în cele din urmă eliberat. Din partea primăriei s-a bătut toba prin comună și s-a anunțat faptul că cine se va pocăi și boteza la bapțiști, va fi amendat cu 1000 de lei și va face închisoare. Localnicii care au fost martori ai acestor evenimente au început să frecventeze în număr mare slujbele religioase ale Bisericii bapțiste.

⁴² Într-una din zile Dunca Gavril s-a întâlnit cu preotul Viman pe care l-a salutat, iar acesta l-a bătut. Simion Costea a trecut într-o zi pe lângă holda preotului Viman, care era la secerat, iar acesta a alergat după Simion ca să-l bată. În toamna anului 1921, Simion Costea a fost dus la postul de jandarmi, unde a fost bătut crunt de preotul din satul Strâmbu, iar cei doi preoți din Negrilești au asistat la această scenă. ABCBN, Dosar Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negrilești, nepaginat. După relatările Lucreției Clapa din Negrilești, tatăl ei, Precup Gheorghe, a fost primul bapțist din localitatea Dumbrăveni, județul Bistrița-Năsăud, și predicator al bisericii bapțiste din această localitate. Faptul că era nepotul preotului Petru Viman nu l-a ajutat pentru că acesta nu admitea ca nepotul lui să fie pastor bapțist, astfel că îndemna diferite persoane, să-l bată. Clapa Lucreția, născută în 22 iunie 1941, interviu realizat de pastorul Gheorghe Clapa, Negrilești 20 iulie 2013.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Ordinul nr. 2143/1922, recunoștea existența bapțiștilor ca și cult, iar statul garanta libertate și protecție tuturor cultelor recunoscute, atât timp cât exercițiul lor nu aducea atingere ordinii publice, bunelor moravuri, legilor de organizare și funcționare a Statului. AUBCBR, dosar nr. 16, vol. III/1922, nepaginat.

persecuție la care erau supuși. Procesul-verbal din 14 mai 1922, întocmit la Tribunalul Dej, în prezența judecătorilor Ioan Vancea, Maria Vancea și a grefierului I. R. Sosciu, înregistra plângerea celor doi împotriva repetatelor abuzuri⁴⁵.

Aceste acte de persecuție, precum și altele, au fost formulate și sintetizate în: „limitarea drepturilor cetățenești, lovirea cetățenilor aderenți ai confesiunii baptiste, folosirea unui limbaj injurios, instigarea unor cetățeni împotriva baptiștilor; folosirea abuzivă a jandarmilor pentru lovirea cetățenilor baptiști, confiscarea Bibliilor, cărților de cântări, interzicerea intrării în localitate a baptiștilor care nu au domiciliu în Negrilești.”⁴⁶

Pentru a se asigura că demersurile lor vor fi soluționate, Dunca Gavrilă, cu un grup de 20 de baptiști, s-au deplasat la București și au solicitat audiență ministrului Cultelor pentru stoparea persecuției. Dialogul cu ministrul s-a concretizat prin soluționarea tensiunilor dintre autorități și baptiști⁴⁷.

La viața cultică tot mai dificilă a baptiștilor s-a mai adăugat și interzicerea deplasării acestora dintr-o localitate în alta, astfel că necesitatea de a fi hirotonită (ordinată) o persoană din Negrilești care să păstorească biserica s-a acutizat. Dunca Gavril a fost ales de biserică și hirotonit (ordinat) în toamna anului 1924 la Cluj de către pastorul Nicolae Pop. De asemenea, această interdicție a determinat intrarea bisericii baptiste din Negrilești ca filială a Comunității baptiste Oradea, rămânând sub jurisdicția acesteia⁴⁸. Situația a durat până în anul 1932, când s-a înființat Comunitatea baptistă Cluj, iar în anul 1935, după recunoașterea legală a acesteia, baptiștii din Negrilești și-au exprimat adevărata adeziune la această Comunitate⁴⁹.

După organizarea instituțională și consolidarea poziției în spațiul confesional al Negrileștiului, spiritul misionar al convertiților i-a determinat să se deplaseze în diverse localități pentru a-și împărtăși crezul. Această dorință misionară s-a supra-pus cu situația economică dificilă a perioadei, ceea ce a determinat un adevărat exod pentru găsirea unui loc de muncă. În acest context, un grup de baptiști din Negrilești au plecat la Toplița, în județul Harghita, unde au fost angajați la fabrica

⁴⁵ Preotul Viman Petru era fiul primarului din Negrilești. După Primul Război Mondial acesta este ales deputat, ceea ce a dus la sporirea autorității lui în Negrilești.

⁴⁶ AUBCBR, dosar nr. 16, vol. III/ 1922, nepaginat.

⁴⁷ Delegația condusă de Dunca Gavril a prezentat autorizația de funcționare a bisericii din Negrilești. Ministrul a confirmat autenticitatea acesteia, precum și posibilitatea ofierii slujbelor religioase în locașul de cult. La întrebarea lui Dunca Gavril, de ce un jandarm este postat la ușa bisericii și interzice accesul în local? ministrul le-a recomandat să se întoarcă acasă pentru că situația va fi soluționată. Dunca Gavril a solicitat ministrului să dea ordin scris pentru a fi respectat, iar acesta a răspuns că așa se va întâmpla. Pentru că a fost bătută toba în Negrilești și s-a anunțat că baptiștilor le este interzis să se adune în casa de rugăciune, Dunca Gavril a solicitat să se bată toba pentru a se anunța că baptiștii pot să se adune în casa de rugăciune. Ministrul l-a întrebat când dorește să se bată toba. Dunca Gavril a precizat ziua de Înălțare orele 12⁰⁰. Clapa Iosif, precum și alți baptiști și ortodocși din Negrilești susțin că așa s-a întâmplat. Clapa Iosif, născut în 9 martie 1932, interviu realizat de pastorul Gheorghe Clapa, Negrilești 4 august 2013.

⁴⁸ Comunitatea baptistă din Oradea era persoană juridică de drept public autorizată de Ministerul Cultelor.

⁴⁹ ABCBN, dosar Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negrilești, nepaginat.

de chereștea. Din acest grup a făcut parte și Dunca Gavril⁵⁰, care a fondat mai multe biserici baptiste în zonă⁵¹. Nici în această regiune extinderea mișcării baptiste nu a fost facilă, deoarece Dunca Gavril, în repetate rânduri, a fost bătut de jandarmi și de preoți și ținut mai multe zile în arest⁵².

Alipirea Ardealului de Nord la Ungaria a produs durere în sufletele baptiștilor din Negriștea, pe de o parte pentru că au fost separați de frații lor de credință, iar pe de altă parte, pentru că au fost separați de patria mamă. Comunitatea de Cluj s-a dizolvat pentru că cei mai mulți baptiști se aflau în afara Ardealului de Nord, iar alții s-au refugiat în România⁵³. Președintele Uniunii baptiste maghiare de la Budapesta, dr. Somogy Jenő, împreună cu secretarul Uniunii, cu directorul Seminarului Teologic Baptist din Budapesta și cu pastorul Bisericii baptiste maghiare din Oradea, Bocor Barnaba, au vizitat bisericile baptiste din Ardealul de Nord, pentru a le comunica drepturile și libertățile acordate de Statul Ungar⁵⁴. Comunitatea Baptistă română din Oradea a comunicat bisericilor din Ardealul de Nord noua formă de organizare a cercurilor bisericești, pe județe, în acord cu legile Statului Ungar. Bisericile baptiste din județul Dej au fost organizate în cercul bisericesc Negriștea, cu sediul în aceeași localitate. Președintele cercului a fost ales Hărănguș Gavril din Dej, iar secretar Dunca Gavril din Negriștea⁵⁵.

Din anul 1920 până în anul 1960, dincolo de tensiuni și persecuție, în legalitate sau în ilegalitate⁵⁶, au fost oficiate mai multe botezuri. Unele dintre acestea au

⁵⁰ Plecarea din Negriștea a lui Dunca Gavrilă la Toplița, județul Harghita, a ridicat problema unei persoane hirotonite (ordinate). În data de 12 iunie 1927 Simion Costea a fost hirotonit (ordinat) la Cluj, iar Rus Ilisie ales și hirotonit (ordinat) ca ajutor, pentru a păstori împreună Biserica baptistă din Negriștea.

⁵¹ Baptiștii din Negriștea s-au extins în Ciceu Giurgești, Dumbrăveni, Poiana Blenchi, Chiuiștea, Gostila. Apoi au ajuns pe valea Someșului în comunele Simișna, Căscău, Căpâlna, Vad, Cetan, dar și pe valea Mureșului superior în județul Harghita. În procesul-verbal nr. 4/1976 al bisericii baptiste din Sărmaș, județul Harghita, în comisia de ordinare ca diacon a lui Gheorghe Colcer, este menționat Dunca Gavril. În această zonă a înființat biserici baptiste în Toplița, Sărmaș, Voșlobeni, Bicaz, Corbu.

⁵² ABCBN, dosar Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negriștea, nepaginat. Una dintre aceste întâmplări mi-a fost relatată de tatăl meu în legătură cu tratamentul aplicat de autorități lui Dunca Gavrilă. Într-o zi geroasă de iarnă, la minus 25, 30 grade Celsius, în Harghita fiind polul frigului, jandarmii l-au arestat pe Dunca Gavrilă în localitatea Sărmaș, l-au bătut, iar mai apoi l-au legat de cal și l-au dus la postul de jandarmi din Toplița, distanță de 10 kilometri.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Ibidem*. În istoricul bisericii baptiste din Negriștea se precizează că inima baptiștilor români era legată de limba și neamul lor, de aceea nu au reușit o coeziune profundă cu baptiști maghiari. La întâlnirea de la Negriștea au participat și autoritățile locale.

⁵⁵ ABCBN, dosar, Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negriștea, nepaginat. Cercurile bisericești se aflau sub jurisdicția Uniunii Baptiste de la Budapesta. Sub autoritatea acestora baptiștii din Nordul Transilvaniei beneficiau de recunoașterea autorităților maghiare ca și cult. Chiar și în acest context baptiștii susțin că cei doi preoți i-au reclamat autorităților pentru că nu funcționează legal, actele fiind false, iar evidența contabil-financiară conține nereguli. Baptiștii au fost chemați la Dej de primpretor în prezența unui ofițer de securitate. În urma verificărilor s-a constatat că actele sunt valabile. Cei doi oficiali au sugerat că pot să-i acționeze în instanță pe denunțatori, dar baptiștii nu au recurs la acțiuni în instanță.

⁵⁶ Lipsa autorizației pentru botez a dus la oficierea în timpul nopții. Cei care oficiau botezuri fără autorizație erau bătuți, arestați și amendați. Aceleași repercusiuni se răsfrângeau asupra celor botezați, dar și a participanților la eveniment.

fost oficiate în Negrilești, Dej, Dumbrăveni și în alte localități⁵⁷.

Prezența baptiștilor în Negrilești nu a fost una de bun augur pentru cele două biserici majoritare, astfel că s-a declanșat o ofensivă susținută pentru stoparea evoluției acestora. La rândul lor, autoritățile, influențate de opiniile nefavorabile ale celor doi clerici, preotul ortodox, Nicolae Țăgean, și preotul greco-catolic, Petru Viman, au implementat în raport cu baptiștii un regim local de teroare în care au fost prinși atât baptiștii din localitate, cât și cei care aveau cutezanța de a intra în Negrilești și de a realiza vreo interacțiune cu credincioșii baptiști. Represiunile îndreptate împotriva baptiștilor din această localitate s-au concretizat în șicane, umilințe publice, defăimări, bătăi, interzicerea drepturilor religioase, civile, închiderea casei de rugăciune, acțiuni în instanță, amenzi penale, acestea contribuind din plin la conturarea unui climat de frică și teroare continuă. În ciuda tuturor acestor vicisitudini, a războiului, a situației economice extrem de precare, Biserica Baptistă din Negrilești cunoaște o evoluție spectaculoasă devenind un pilon de bază în răspândirea Batismului din România. Chiar și astăzi este una dintre bisericile baptiste reprezentative, reușind, de la momentul înființării și până astăzi, să lase o filă de istorie baptistă semnificativă.

⁵⁷ ABCBN, dosar Istoria Bisericii Creștine Baptiste din Negrilești, nepaginat. Botezul din 24 august 1920, 6 persoane, oficiat la Dej de pastorul Nicolae Pop; din 14 mai 1921, 6 persoane, oficiat de pastorul Nicolae Pop; din 1921, 6 persoane, oficiat de pastorul Nicolae Pop; din 7 mai 1922, 4 persoane, oficiat de pastorul Ioan Socaciu; din 1922 luna iunie, o persoană; din 6 august 1922, 8 persoane, oficiat la Dej de pastorul Nicolae Pop.

În anul 1923 au avut loc două botezuri oficiate de pastorul Nicolae Pop. Botezul din 9 octombrie 1924, 9 persoane, oficiat noaptea de pastorul Dunca Gavril; din 12 octombrie 1924, 2 persoane, oficiat de pastorul Dunca Gavril; din 30 septembrie 1925, 7 persoane, oficiat de pastorul Dunca Gavril; din 6 aprilie 1926, 9 persoane, oficiat de pastorul Dunca Gavril. Cu această ocazie, printre cei botezați s-a aflat Precup Gheorghe din Dumbrăveni (Canci), județul Bistrița-Năsăud, (Someș), acesta fiind primul baptist din această localitate.

Botezul din 10 octombrie 1926, 6 persoane, oficiat de pastorul Dunca Gavril; din 25 mai 1927, 7 persoane, oficiat de pastorul Dunca Gavril; din 20 iunie 1928, 9 persoane, oficiat de pastorul Simion Costea; din 9 iunie 1930, 12 persoane, oficiat de pastorul Dunca Gavril, în perioada lucrărilor de construcție a casei de rugăciune. Botezul din 22 iunie 1930, 8 persoane, oficiat de pastorul Vasile Toderaș, cu ocazia sfințirii (inaugurării) casei de rugăciune, fiind prezenți Dan Ioan și Cocuț Ioan. Botezul din 5 octombrie 1930, 6 persoane, oficiat de pastorul Costea Simion; din 21 iunie 1931, 7 persoane, oficiat de pastorul Precup Gheorghe. În perioada 1933 și 1935 s-a înregistrat o stagnare a mișcării baptiste din Negrilești, pe de o parte, din cauza unor probleme interne, iar pe de altă parte, datorate apariției mișcării pentecostale. În această perioadă s-au botezat 2 persoane. Botezul din 6 mai 1936, 4 persoane; din 11 iulie 1937, 12 persoane; din anul 1939, 14 persoane; din anul 1945, 8 persoane. În perioada 1948-1949, s-au botezat 11 persoane; 1950-1951, 25 de persoane; 1952-1953, 13 persoane; 1955-1957, 15 persoane.